

Interview with Liusia Demianiv, Nadworna (IF_Nad_09_014)

Liusia Vasylivna Demianiv**Name:**

IF_Nad_09_014**Code:**

1936**Born:**

Female**Gender:**

Ukrainian**Nationality:**

Medical College**School:**

Nurse**Profession:**

38:05**Length:**

Transcription:

20 серпня 2009 р.

Надвірна.

If_Nad_09_014_Demyaniv

Збирали: Лена Кушнір (ЛК), Еліна Йоффе (ЕЙ)

Інформант: Дем'янів Люся Василівна (ЛВ)

[00:00:00-0](#)

Підходимо, на вулиці біля будинку стоїть бабуся, та її сусід. Запитуємо, як тут було до війни.
Розповіла, що німці забирали людей в Німеччину. Просимо дозволу поговорити з бабусяю,
сусід втручається в розмову.

[00:01:32-8](#)

Скажіть, будь ласка, що тут було перед війною?**ЛК:**

Розповідає про те, як її сімя пережила війну. Батько пішов на фронт, а мама залишилася з 2

дітьми, було важко. Бабуся 36 р.н.

[00:02:17-6](#)

Памятає війну. Кидали бомби з літаків, це було на Великдень в 43 р.

[00:03:03-8](#)

І шибки не лишилося, розбомбили. Поранили родственника.

[00:04:10-1](#)

Втекли з Надвірної в село. Залишилися в старих сукінках

[00:05:15-9](#)

Батько був кушнір, виробляв шкіри. В згорівшому, зітлівшому кожусі знайшли гроші.

Як уже перейшли фронт, мадяри тікали. А тут дуже гарний міст був, такий з паркету, **ЛК:** був би дотепер стояв, вони уклали (німці) жидами.

[00:06:03-5](#)

Туди жидів ловили, жиди з ліса тягнули буки, і міст покладали жидами. І туди як мадяри тікали, взяли той міст і зняли. Вони самі втекли. аби за ними ніхто не гнався, а тоді розвалили той міст. То такий міст, що був би і тепер, дубовий. Чудесний був, дубовий.

[00:06:45-3](#)

Післявоєнний період - розкажує, що коли повернулися, було 10 сімей в їхньому будинку, нічого не лишилося. Л.В. була поранена в ногу (показує місце, де є слід від кулі), куля пройшла через мязи навильот, мама її носила, сама ходити не могла.

Тато повернувся з фронту, мама була домогосподаркою, в сім'ї була вона і сестра. Х [00:08:05-0](#) закінчила медучилище, потім працювала медсестрою, сестра працювала касиром. Повиходили заміж.

Розповідає про своїх дітей та внуків, а вона живе-доживає. [00:09:06-6](#)

А давайте повернемося, ви розповідали про війну. А як до війни, окрім українців, хто тут **ЛК:** жив до війни?

Мирно жили. Вони **ЛВ:** А як жили? Розкажіть. **ЛК:** Поляки жили, жиди жили. **ЛВ::** [00:10:00-5](#) були дуже....Наприклад, жиди були дуже великі спеціалісти, вони дуже гарно шили. Вони так з людьми добре. Поляки були. Багато хатів побудувалися на польських, бо хати погоріли, а були які поляки, то переїхали на Польщу переселяли. А українці звідти було переселення, з Євреї... тут так знущалися. Я пам'ятаю, ще дитиною була, а тут так **ЛВ:** А євреї? **ЛК:**Польщі. загородили, дошками, коло костьола, в центрі, велика яма - і вони туди брали туди. Їх всіх, ставали і їх... всіх-всіх, і діти маленькі. А ми йшли діти та й зазирали туди в дірки. А мама небожка... То я прийду додому, мама каже: "Нащо ви туди?"

Коло заводу там теж було, що їх там били та в вивозили, там там була велика яма.[00:11:50-6](#) (Нерозбірливо) Бачила, як була така велика яма, а земля так рухалася, видно, видно, живі ще люди були.

То німці до них так ставилися до жидів, інші люди так не**ЛВ:** .А чому так до них ставилися?**ЛК:** ставилися до них. Але то вже коли німці зайшли туди. Не любили. Чому вони так ставилися, не знаю.

До мого тата прийшов жид, він колись приходив до тата й каже: "Василю, сховай [00:12:19-8](#) мене, я тебе так нагороджу золотом, каже, що ні дітям ні тобі не треба буде працювати". (нрзбр). А батько відповів: "Ні, - каже, мене зловлять, і тебе зловлять, і мої діти, і жінку убють, - каже, - а мені того не треба". А були такі люди, що ховали. вони після війни такі будинки повідбудовували".

І доньки, і... Говорили, що ставили у підвалі стінку, і дві цегли витягали і їсти [00:13:01-3](#) давали. І там він мав відро, і там сидів. Німці ту довго не були, але ж ніхто не знав, що вони так скоро, що то минеться

Не пам'ятаю. Але моя мама **ЛВ:** А як звали того єврея, що приходив до вашого батька? **ЛК:** Я вам не скажу. То я **ЛВ:** А не пам'ятаєте, чим він займався? **ЛК:** цього мабеть не розказувала. дитина ще була. Ми як підросли, мама скаже, що німці швидко відійшли від нас. Якби ж ми було знали... могли би переховати. то зараз би жили. і були такі Були такі випадки, що зводили будинки і знаходили там у стіні замуроване золото.

А хто **ЛК:** Як в нас будували баню, біля церкви, то замуровали в цілі золото.[00:14:05-1](#) Жиди замурували. вони дуже любили золото. То тепер єври та доляри, а вони **ЛВ:** замурував? любили золото, зберігали, золото ціну свою не тратить. Не зігніє, нічого. Та кажуть, де райком побудований, то й там будо замуровано золото.

Сюжет про те, як при будівлі лазні знайшли клад, та не могли його поділити, приїхала міліція та все забрала.

[00:15:17-7](#)

А євреї чим займалися?**ЛК:**

А євреї вони були дуже добрі люди. Вони мали магазини в нас, як тепер-то мають. Вони **ЛВ:** любили так порадити наших людей. Не можна сказати, що вони були погані. Бо мама небожка розказувала, що коли я захворіла, і стало запалення, то тоді так не було, як тепера, що взяла на руки та й пішла до лікаря. Вона вже зшила мені плаття, та не зшила, а йшл. Та до нього купити матерії, ситцю якогось там. А він кажеб "Устино, чого ти така сумна?" - "Йой, в мене така дитина слаба, - каже, - буде вмирати. Дай мені, - каже, - каже, на сукинку якогось матеріалу, аби я пориштована була, - каже". А я вже мала рік і два місяця. А мама... А він каже: "Що я, запалення вона має. То йди... " А мама прийшла, був сніг, але видко ще було всьо, тільки мороз трохи був. Та й каже: "Бери ліхтарню, та йди в город, та копай хреню..." Що таке хрін, знаєте? Каже: "І натри хреню вдосталь, скільки хреню натреш, стільки дай і муки, пшеничної разової, не петльової, а разової.

І оливи. І такий зроби корж, загрій на рондликах, загрій, і на матерію. "І, - каже, - [00:16:59-2](#) приклади на саме тіло, не бійся, воно не спече дитину, бо там є, - каже, - олива. Мама думає, зроблю, або буде легше, або буде гірше, але хто його знає, як то буде. Та й пішла та так зробила, дитину поставила в колиску. "Та й, - каже, дитина собі спить, а я трудна, бо я три ночі не спала дитина не спала і я не спала. Рано пробуджуюся, а на дворі все видко. І в хаті все видко. Видно, дитина моя вмерла, а я смерті своєї дитини не видержу". Мама до мене, а я так сплю. Маа... нрзбр "....а як ти дихаєш. А як ти дихаєєш, значить, ти будеш жити". (Далі секунд 10 нерозбірливо, потім повторює рецепт).

"Тіло, - каже, - було червоне, але не спекло, тому що там олія була". То тіло не [00:18:11-8](#) допускало, аби спекти дитину.

Л.К.: А євреї давали в борг чи не? : Х Давали. Мій тато шкіри виправляв, і там через дорогу жили. А ми хотіли, пам'ятаю, як тепер, були конфети як бомби такі. Бомби називалися. А ми підемо туди та й кажемо, ви нам дайте бомби. А тато пішов туди та й каже: " Як мої діти будуть прибігати, ти їм давай одну на день, більше не давай. А я прийду в кінці місяця та й з тобою всьо розчитаюсь".

А ми як то почули, то враз біжимо туди кожний день. (Знову повторює фразу, що [00:19:01-5](#)

Так, **ЛВ:** А з процентами в борг чи ні? **ЛК:** сказав батько). Тай то кажуть, що криза, та де там.... було. Як брали багато, то жиди хотіли.... не процент, це якось інакше називалося, у них у Не знаю. Я знаю, що щось платили жиду **ЛВ:** А згадайте. **ЛК:** поляків, у жидів (виправляється). більше, як брали матеріали на місяць чи через два, то я тобі віддам. То таке було, з процентами, як і тепер є ця, як вона називається, проценти ростуть.

[00:20:03-6](#)

Жиди святкували суботу, не **ЛВ:** Може, пам'ятаєте, як жиди якійсь свята святкували? **ЕЙ:** палили, не варили, ніц-ніц-ніц. Нічого не робили в суботу, це в них був сабаш такий Вони наперед собі рихтували, **ЛВ:** А що вони робили? **ЛК:** Так. **ЛВ:** Сабаш? **ЛК:** називався. навіть їду всю. І в суботу вони собі святкували. Субота то не була робоча. Такий у них був Ну вони так собі ходили. Ну, як у нас **ЛВ:** А що ще в суботу робили? **ЛК:** закон жидівський. свято, то їсти варити, тако во, а у них навіть їсти не варили, тоді ж іще дрова, газу не було. То, кажуть, що брали та й сірника - черкне, двор, всьо-всьо-всьо.

Черкне. і вже запалить собі, і більше нічого не робить. Моя мама небожна так [00:21:01-0](#) А ще мама розказувала про **ЛК:** розказувала. Як холодно, то холодно, а так на сонечку тепло. А от **ЕЙ:** Та у них було, як і у нас є свята, але я не памятаю. **ЛВ:** якісь жидівські свята? Єврейська паска? Цього я вам не скажу, чи була, але мала бути. А у нас **ЛВ:** єврейська паска? ще є жиди. Є такі, що сховались, так вони живуть тепер-ка, діти їхні живуть та вони тієї **ЛК:** традиції ще притримуються. Так як ми укріїнської, так вони свої. Тепер-ка не заборонено. Кучки, кучки, були жидівські кучки. **ЛВ:** А чули про таке: кучки?

А от є єврейський **ЕЙ:** Але що то таке? Але було. Але що за свято, не можу сказати. [00:22:00-4](#) Вони хоронили, мали свого ксьондза, по-своєму хоронили. **ЛВ:** цвинтар. А як вони хоронили? Цього я вам не скажу. Вони повтікали скоро після війни, їх всіх перевезли туди **ЛВ:** А як? **ЕЙ:** Польщу. Це я вам не скажу. Але то є цвинтар, але далеко, аж коло заводу аж туди о, там є Ні, нічого немає, ні **ЛВ:** А малюнки є? **ЕЙ:** така плита. Такі плити просто і там написи є. фотографій немає, нічого. Хіба, кажуть, тепер-ка, деякі родичі приїжджають і хочуть відновити пам'ятники.

Не **ЛВ:** А чого раніше так не робили? **ЛК:** Деякі уже так з фотографіями як у нас. [00:23:01-1](#) знаю. Так не заведено у них. Маєте онде, моя племінниця в Греції.

[00:23:28-0](#)

[00:24:09-5](#) Сюжет про те, як зараз хоронять в Греції.

Тут я памятаю, як євреїв били, а як їх **ЛВ:** А як євреїв тут хоронили, не пам'ятаєте? **ЛК:** хоронили, я не памятаю. Тут таку яму, велику таку молилу вони самі на себе копали. І діти, і А хто їх **ЛК:** жінки. і чоловіки, гнали їх, все золото знімали, забирали. Такі були там. А ви чули про таке **ЛК:** НКВД було. НКВД. Вони там їх розстрілювали. **ЛВ:** розстрілював? А, може, пам'ятаєте, такий Гаман чи Хаман? **ЕЙ:** Не пам'ятаю. **ЛВ:** приказаніє, було у євреїв? Може, щось таке було, але я не пам'ятаю, була дитиною. То, коли вже **ЛВ:** [00:25:02-3](#) підросли, мама розказувала нам. А більше що я могла? Мама молода померла, в 60 років. Тату Да, таке було, **ЛВ:** А нам ще розповідали, що у євреїв було обрезає. **ЛК:** більше було, 84. дітям робили, хлопцям. Таке було обрезає. То таке на кінці бобика то робили таке обрезає. Я робила 23 роки в роддомі медсестрою. То деяка дитина родилася так відразу, том и казали, жид, бо навіть ще не робили обрезає, а так уродилося таке.

На самому кінчику так біло, ну як вам сказати, шкірки не було, а таке було, що то [00:26:03-8](#) Як дитина була.... Скоро робили, після **ЛВ:** А коли то їм робили? **ЛК:** робили. То я пам'ятаю. Ну то певно лікарня, лікар мусив це робити. Обрезає. **ЛВ:** А хто це робив? **ЛК:** народження. То то тільки у євреїв таке **ЛК:** Це я пам'ятаю. Бо то як вродилося, то й навіть не треба робити!

Ні-ні, тільки було у жидів, у українців це не роблять. То у жидів такий був **ЛВ**: було чи ні? закон, після народження робили.

А скажіть, будь ласка, були якісь легенди, приказки, що говорили про жидів в **ЛК**: [00:27:01-4](#)
Та, що в селі, партизани, багато... тоді багато в селі вибили тих жидів. Так як тут **ЛВ**: селі? та, ось і Грабівка, Завій, то мій **ЛВ**: А в якому селі? **ЕЙ**: НКВД, так в селі то били приїжджі. чоловік звідти був, то він мені розказував, що на цьому місці жиди були, такі добрі, каже. люди, нащо люди їх вибили, каже, забрали перини, подушки, всьо забрали, і хату розбили і дошки позабирали всьо.

Не знаю, **ЛВ**: А чому вони так до них ставилися? **ЕЙ**: Отакі наші люди, каже. [00:28:00-7](#)

ЛК: чомусь так вони жидів.... Чули, що з ними у містах роблять таке, та й вони таке робили. Нічого не було, вони як люди **ЛВ**: Взагалі а чим жиди від інших відрізнялись? Було щось таке?

А ось **ЛК**: були дуже добрі, вони дуже добрі спеціалісти були, лікарі зубні, всякі професії. Да, то чо не. **ЛВ**: спеціалістів німці теж вбивали?

[00:28:44-1](#)

Запитуємо, як звати інформантку. Демянів Люся Василівна. Дякуємо. Починаємо прощатися, аж Л.В. повертається до теми війни. В будинку. В. раніше жила полька, під час війни в будинку жили 10 родин. Історія про парашутиста, який приземлився біля їхнього дому під час війни. Матерію з парашута люди розібрали, матерія була дуже цінна, навіть [00:32:20-6](#)шнурки.

На вулиці інформантки (Вул. Володимира Великого?) більшість будинків біли [00:32:43-0](#)польські.

Вони мали такі будинки такі були як тепера всякі такі **ЛВ**: А куди євреї ходили молитися? **ЛК**: є, всякі такі секти. І от вони сиділи в тих будинках, і пам'ятаю, сиділи всі так гойдали. Так всі Ні, одяг був **ЛВ**: А одяг їхній відрізнявся? **ЕЙ**: молились і гойдалися. такий у них був закон. Ну, то у них закон такий. У нас нрзбр, **ЛВ**: А чого вони так гойдалися? **ЛК**: звичайний. хрестяться, а у них гойдалися. Гойдається як жид, так говорять. Вони так сиділи і гойдалися Мала дитина була, **ЛВ**: А я кі ще були прикмети? **ЛК**: як жид. Вони, видно, мали таку прикмету. як є старші, вони би вам більше розказали. Є люди по 86-7 років, одна недавно недавно померла, мала 93 роки.

А більше таких старших нема. [00:34:01-0](#)

[00:35:51-6](#)

Запитуємо про старожилів. Волинський Йосип. Показує, де він живе. Запитуємо про Іру Іроденко, Л.В. говорить, що та проживає в кінці вулиці, перша хата справа.

[00:36:50-6](#) І.І. за 80 р., місцева, тут народилася. [00:35:40-8](#)

Називалась Молотківська, потім ще якось, я забула, а **ЛВ**: А як ця вулиця називається? **ЛК**: тепер-ка називається Володимира Великого. А інша - то вулиця Челюскінців раніше називалася, а зараз Івана Богуна, перейменували. Чого вони так перейменовують, я не [00:37:42-5](#)знаю.

Дякуємо, прощаємося.

English translation of transription:
Not yet.

Description:

The World War II.

The Holocaust.

Pre- World War II life in Nadworna.

Jewish traditions.

Interviewer: Elena Kushnir

Interviewer: Elina Ioffe

[Stanislawow \(Ivano-Frankivsk\)](#)**Community:**

<http://jgaliciabukovina.net/he/node/111811>**Source URL:**